

Частина II

ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

УДК 37.013:378

С. О. Сисоєва

КОМПАРАТИВІСТИКА У СФЕРІ ОСВІТИ: НАВЧАЛЬНИЙ КУРС ДЛЯ МАГІСТРІВ

У статті обґрунтовується зміст навчальної дисципліни «Компаративістика у сфері освіти», яка є теоретичною і світоглядною основою професійної підготовки магістрантів до професійно-педагогічної та управлінської діяльності; показано, що головна увага під час вивчення дисципліни приділяється аналізу позитивних й негативних наслідків зарубіжного освітянського досвіду, що дає можливість глибше осмислити вітчизняні проблеми у сфері освіти, попередити помилки й прорахунки, підвищити ефективність використання світового досвіду в освітній галузі.

Ключові слова: компаративістика; компаративістика у сфері освіти; освітологія; порівняльна педагогіка.

У сучасному світі освіта набуває статусу не тільки найважливішої соціальної сфери, здатної задовольнити потреби та інтереси суспільства, держави і кожної людини, а й важливої економічної галузі, оскільки відіграє все більш важливу роль у накопиченні та забезпеченні якості людського капіталу. Саме тому сучасний зміст поняття «освіта» набуває широкого контексту, охоплюючи всю багатоаспектність освітніх проблем та взаємозв'язків сфери освіти з іншими сферами суспільного життя (Сисоєва С. О., 2011).

Враховуючи сучасний етап розвитку суспільства, освіти і самої порівняльної педагогіки, вважаємо більш доцільним вживати замість терміна «порівняльна педагогіка» термін «компаративістика у сфері освіти». Концепт компаративістики сьогодні широкоживаний у гуманітарних науках, зокрема філософії, історії. З'явившись на теренах літературознавчих дисциплін ще в ті часи, коли вони були невід'ємною частиною філософського знання, компаративістика швидко вийшла за ці межі та набула статусу універсальної методології. Публікації останнього періоду свідчать, що цей концепт активно використовується у сучасній юриспруденції (Л. Луць, О. Тихомиров, О. Мережко), соціологічних науках (А. Лобанова), політології (О. Дугін, М. Зейтлін, Ю. Тихонравов), релігієзнавстві (А. Баркер) тощо (Тихомиров О. Д., 2006). У порівняльній педагогіці компаративізм розуміється як виявлення та порівняння спільних і специфічних закономірностей, тенденцій розвитку освітньо-виховних (педагогічних) систем різних країн світу з метою подальшого їх удосконалення (Галус О. М., Шапошнікова Л. М., 2006).

Компаративістика у сфері освіти є міждисциплінарною галуззю знань про освітні системи, їх

розвиток, який розглядається з синхронічної, діхронічної та функціональної позиції. Компаративістика у сфері освіти досліджує педагогічні явища і факти в політичних, соціально-економічних, культурних умовах, а також порівнює їх схожість і відмінність у двох або декількох країнах, регіонах, континентах або в глобальному масштабі. Компаративістика прагне кращого розуміння будь-якого педагогічного явища в освітній системі (Vaňova Miroslava, 2006, с. 53). Це визначення не вичерпує повністю сутності компаративістики у сфері освіти, однак окреслює розуміння її значення на початку ХХІ століття і усвідомлення обсягу її запитів.

Компаративістика у сфері освіти, як галузь наукового знання, спрямована на розкриття закономірностей функціонування освітніх систем у різних країнах, пізнання спільного й відмінного у їх розвитку. Пошуки загального і специфічного в освітніх системах різних країн, ознайомлення з міжнародним досвідом реформування освіти надають можливість осмислити й знайти наукове тлумачення освітнім традиціям, збагатити свою національну освіту й культуру. Знання оновленої теорії і практики освіти в інших країнах сприяють розумінню генезису педагогічних теорій та концепцій, використанню цього досвіду, з урахуванням вітчизняних традицій, в Україні. *Об'єктом компаративістики у сфері освіти* є освіта як процес соціально-культурного відтворення людини у сучасному світі та соціальний інститут у глобальному, регіональному і національному масштабах. *Предметом компаративістики у сфері освіти* є тенденції й закономірності розвитку зарубіжних й вітчизняної систем освіти на ґрунті загальнонаціональних та національних культурних традицій й цінностей. *Основне методологічне питання компаративістики у сфері освіти* полягає

у тому, якою мірою й у яких формах можливо й доцільно використовувати сучасний зарубіжний досвід розвитку освіти у вітчизняній системі освіти. Саме тому компаративістика у сфері освіти як навчальна дисципліна посідає важливе місце в системі підготовки магістрів.

Навчальний курс «Компаративістика у сфері освіти» передбачає ознайомлення магістрантів із закономірностями світового освітнього процесу, набуття ними здатності до виокремлення загального, особливого й одиничного у розвитку освітніх систем, сприяє розвитку їх загальної й педагогічної культури.

Варто підкреслити, що навчальна дисципліна «Компаративістика у сфері освіти» є теоретичною і світоглядною основою професійної підготовки магістрантів до професійно-педагогічної та управлінської діяльності, оскільки головна увага під час вивчення дисципліни приділяється аналізу позитивних й негативних наслідків зарубіжного освітнянського досвіду, що дає можливість глибше осмислити вітчизняні проблеми у сфері освіти, попередити помилки й прорахунки, підвищити ефективність використання світового досвіду в освітній галузі.

Мета курсу «Компаративістика у сфері освіти» полягає у тому, щоб дати студентам знання про стан та основні тенденції розвитку освіти у світовому, регіональному, національному масштабах, оскільки в умовах модернізації всіх ланок освіти в Україні, спрямованої на підвищення якості освіти, досягнення кращих світових взірців та інтеграцію у європейський освітній простір, ознайомлення із розвитком освіти у країнах світу є надзвичайно актуальним.

Зміст навчального курсу «Компаративістика у сфері освіти» був розроблений з урахуванням європейського досвіду викладання цієї дисципліни, зокрема у вищій педагогічній школі (м. Варшава, Республіка Польща), на основі вивчення й порівняльного аналізу нормативно-правової бази (документи ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу, Організації з економічного співробітництва та розвитку, національних міністерств освіти країн світу тощо), концепцій та стратегій розвитку освіти у провідних країнах світу, педагогічних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців, статистичних джерел.

Навчальна програма з дисципліни «Компаративістика у сфері освіти» була розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів відповідно до навчальних планів спеціальностей 8.180110021 «Педагогіка вищої школи», 8.180110020 «Управління навчальним закладом» денної форми навчання.

Програму створено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра».

Згідно з навчальними планами спеціальностей 8.180110021 «Педагогіка вищої школи», 8.180110020 «Управління навчальним закладом» загальний обсяг дисципліни складає чотири залікових кредити (144 години), що об'єднує всі види навчальної діяльності студента: аудиторні заняття (48 годин), самостійна робота (60 години), індивідуальна робота (6 години), консультації (11 годин), контрольні заходи (модульний контроль, підсумковий модульний контроль). Вивчення навчальної дисципліни завершується підсумковим модульним контролем у формі екзамену. Кількість модулів і відповідно залікових кредитів може змінюватися відповідно до навчального плану підготовки магістрів.

Завдання навчальної програми передбачають вивчення студентами педагогічної теорії та практики у зарубіжних країнах, порівняння зарубіжного досвіду з досягненнями в освітній сфері України. *Основними завданнями курсу є:*

1. Ознайомлення студентів із концептуальними положеннями:

- інтеграції національної освітньої системи у європейський та світовий освітній простір;
- визначення місця тих чи інших аспектів порівняльної педагогіки в системі педагогічного знання та практики;
- розвиток педагогічного мислення, здатності до використання досвіду освіти й педагогічної науки і практики у різних країнах;
- забезпечення реального права особистості на якісну освіту;
- неперервності освіти як умови забезпечення конкурентоспроможності особистості та її професійної мобільності;
- гуманізації всіх сфер життя;
- застосування інноваційних технологій.

2. Ознайомлення студентів з новітніми дже-релами, сучасними педагогічними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних науковців та особливостями Болонського процесу.

3. Ознайомлення студентів з:

- сучасними працями вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем компаративістики у сфері освіти;
- напрямами освітньої політики в галузі освіти Європейського союзу;
- рапортами експертів ЮНЕСКО та їх значенням для теорії і практики освіти.

4. Подальший розвиток професійної компетентності та здатності до самовдосконалення.

Підкреслимо, що вивчення курсу відіграє також важливу роль у підвищенні методологічної культури магістрантів, сприяє озброєнню їх новими методами досліджень, демонструє кращі традиції гуманістичної педагогіки і тим самим допомагає студенту у його навчальній діяльності.

Варто підкреслити, що навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма складається з чоти-

рьох змістових модулів. Змістовий модуль містить за кожною темою, яка входить до модуля, опис повного циклу підготовки за змістом, організаційними формами навчання, видами контролю, а також тими компетенціями й професійними функціями, які розвиваються у процесі вивчення кожної теми і сформованістю яких визначається результат навчання. Для кожного модуля сформовано науковий тезаурус, який розкриває основні поняття, які зустрічаються при вивченні даного модуля.

Структура опису кожної теми включає: назву теми; основні поняття; зміст лекції; зміст семінарських занять; зміст самостійної роботи; зміст індивідуальної роботи; питання або завдання для модульного контролю; список літератури (основний і додатковий).

Програма визначає обсяги знань, якими повинні опанувати магістранти відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритм вивчення навчального матеріалу, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень магістрантів.

Щодо місця курсу в професійній підготовці майбутнього педагога вищої школи та управлінця, то варто зазначити, що зміст навчальної дисципліни «Компаративістика у сфері освіти» враховує, що студенти протягом навчання в університеті прослухали навчальні курси з загальної педагогіки та психології. Навчальна дисципліна «Компаративістика у сфері освіти» є логічним продовженням професійної підготовки магістрантів і посилює розвиток їх професійно-значущих якостей як майбутніх викладачів вищої школи та управлінців, їх здатності до науково-педагогічного аналізу.

Прогнозується, що у результаті вивчення дисципліни студент повинен *знати*: досвід оновленої теорії і практики освіти в різних країнах; сучасний стан теорії і практики освіти в Україні; основні тенденції розвитку освіти у провідних країнах світу; *уміти*: аналізувати освітні проблеми, порівнюючи їх вирішення у різних країнах; встановлювати й пояснювати взаємозв'язок політичного, соціально-економічного, історичного та культурного розвитку країни з розвитком освітніх систем; творчо використовувати здобутки теорії і практики освіти в провідних країнах світу у вітчизняній системі освіти з урахуванням національних традицій й досвіду; здійснювати порівняльні дослідження в галузі освіти.

Зміст самостійної роботи з курсу «Компаративістика у сфері освіти» спрямований на поглиблення теоретичних знань та формування науково-педагогічного світогляду студентів, розвиток їх методологічної культури відповідно до змісту навчальної дисципліни; розвиток самостійного мислення, професійно-значущих і творчих якостей, здатності до аналітичної та дослідницької діяльності, вміння щодо здобуття, обробки та аналізу наукової інформації та методичних джерел, навчання упродовж життя.

У процесі викладання навчального курсу ми переконалися, що вивчення його змісту сприяє професійному розвитку майбутніх викладачів вищої школи та управлінців, підготовці їх до інноваційної професійно-педагогічної діяльності.

Від магістрантів у процесі вивчення навчального курсу *вимагається*: ведення тематичного словника; опрацювання наукових джерел з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (конспект, тези, план, таблиця, схема, висновки тощо), з визначенням особистого ставлення до змісту роботи (за бажанням); доповнення списку рекомендованих джерел до кожної теми науковими працями, які студент підібрав самостійно і які відображають напрями його магістерської праці або наукових уподобань; порівняння викладу (або змісту) матеріалу з певного питання в різних джерелах; уміння щодо формування власної думки з питань проблемного характеру відповідно до кожної теми, що сприяє усвідомленню актуальних проблем освіти й пошуку засобів їх вирішення, загостренню уваги на суперечностях, які виникають відповідно до конкретних умов педагогічного процесу та життєвих ситуацій; виконання завдань на розвиток рефлексивних умінь, аналіз і самооцінку власної професійно-педагогічної діяльності, професійно-значущих рис особистості.

Наприкінці вивчення курсу, як показує наш досвід, важливо проаналізувати оцінку магістрантами якості його засвоєння в цілому та за окремими темами. Також доцільно проаналізувати зміни у науковому світогляді кожного студента, у рівні сформованості його методологічної культури.

Зміст модулів послідовно включає: історію розвитку компаративістики у сфері освіти, методологію порівняльних досліджень, значення для теорії та практики освіти, для формування освітньої політики; системи освіти провідних країн світу: їх структуру та організацію, зокрема, системи освіти європейських країн (на прикладі Великої Британії, Франції, Німеччини, Швеції) та Російської Федерації. Системи освіти США, Китаю, Японії, Ізраїлю, Австралії; світові тенденції розвитку сучасної освіти, освітню політику Європейського союзу, рапорти експертів ЮНЕСКО та їх значення для теорії і практики освіти.

Висновки. Визнавши освіту засобом забезпечення національної безпеки, творення людського капіталу, умовою ефективного соціально-економічного розвитку країни й добробуту населення, світове співтовариство приділяє значну увагу пошуку ефективних моделей освіти, консолідації зусиль у вирішенні проблеми якості освіти на всіх її рівнях та в усіх її ланках. Вирішення цих завдань значною мірою пов'язується з розвитком педагогічної компаративістики. Про це свідчить і той факт, що найвпливовіші міжнародні організації, як-то ЮНЕСКО та ОЕСР, мають відділи, які узагальнюють і підтримують порівняльні дослідження, мають друковані видання, у яких висвітлюються їх результати.

Література

1. **Галус О. М., Шапошнікова Л. М.** Порівняльна педагогіка: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 215 с.
2. **Компаративістика у сфері освіти:** навч. прогр. Для спеціальностей 8.18010021 «Педагогіка вищої школи», 8.18010020 «Управління навчальним закладом» (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр») / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; [розробн. Сисоєва С. О.]. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 106 с.
3. **Сисоєва С. О.** Освіта як об'єкт дослідження / С. О. Сисоєва // Шлях освіти: Науково-методичний журнал. – 2011. – № 2. – С. 5-10.
4. **Тихомиров О. Д.** Юридична компаративістика: філософсько-методологічні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.12 «Філософія права» / О. Д. Тихомиров. – К., 2006. – 35 с.
5. **Vaňova M.** Pedagogika porównawcza / M. Vaňová // Pedagogika. Tom 2 / Redakcja naukowa Boguslaw Sliwerski. – Gdansk, 2006. – 526 s.

References

1. **Halus, O. M., Shaposhnikova, L. M.** (2006). Comparative Education. K.: Vyshcha shk., 215 s. (in Ukrainian).
2. **Sysoieva, S. O.** (2014). Comparative education: ed. program. K.: TOV «Vydavnyche pidpryemstvo «EDELVEIS», 106 s. (in Ukrainian).
3. **Sysoieva, S. O.** (2011). Education as an object of study. Shliakh osvity: Naukovo-metodychnyi zhurnal. № 2, S. 5-10 (in Ukrainian).
4. **Tykhomyrov O. D.** (2006). Comparative law: philosophical and methodological foundations. Extended abstract of Doctor's thesis. K., 35 s. (in Ukrainian).
5. **Vaňova, M.** (2006). Pedagogika porównawcza. Pedagogika. B. Sliwerski (Ed.). Tom 2, Gdansk, 526 s. (in Polish).

С. А. Сысоева

**КОМПАРАТИВИСТИКА В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ:
УЧЕБНЫЙ КУРС ДЛЯ МАГИСТРОВ**

В статье обосновывается содержание учебной дисциплины «Компаративистика в сфере образования», которая является теоретической и мировоззренческой основой профессиональной подготовки магистрантов к профессионально-педагогической и управленческой деятельности; показано, что главное внимание при изучении дисциплины уделяется анализу положительных и отрицательных последствий зарубежного образовательного опыта, что дает возможность глубже осмыслить отечественные проблемы в сфере образования, предупредить ошибки и просчеты, повысить эффективность использования мирового опыта в сфере образования.

Ключевые слова: компаративистика; компаративистика в сфере образования; освитология; сравнительная педагогика.

S. Sysoieva

**COMPARATIVE STUDIES IN THE EDUCATION SPHERE:
TRAINING COURSE FOR MASTER'S DEGREE**

In the article it is grounded the content of the course «Comparative Studies in the Education Sphere», which is the theoretical and ideological basis for professional training of the graduate students to the pedagogic and management activities; it is demonstrated, that the main focus during the study of the course is paid to the analysis of the positive and negative effects of the foreign educational experience, it enables to understand the domestic problems in education deeper, to prevent mistakes and miscalculations, to use the international experience in education more efficient.

Recognizing education as the means of ensuring national security, creation human capital, as condition for the effective social and economic development of the country and welfare of its population, the international community pays considerable attention to the search of the effective models of education and consolidation of the efforts in the solving of the problem of quality education at all levels.

Solving of these problems is largely associated with the development of pedagogic comparative studies. The evidence of this is the fact that the most influential international organizations such as UNESCO and OECD have departments that generalize and maintain comparative researches, have printed issues, which highlight their results.

Keywords: comparative pedagogy; comparative studies in the education sphere; comparative studies; osvitologiya.

Рецензенти

Побірченко Н. А. – д. психол. н., проф.,
Чернуха Н. М. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2014